

**МЕЖДУНАРОДНА ЮБИЛЕЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ
НА ИНСТИТУТА ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН 2022**

PETAR SOTIROV

Maria Curie-Skłodowska University in Lublin

THE 2022 INTERNATIONAL ANNIVERSARY CONFERENCE OF THE PROF. LYUBOMIR ANDREYCHIN INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE. A report on the international conference in honor of the 80th anniversary of the Prof. Lyubomir Andreychin Institute for Bulgarian Language of the Bulgarian Academy of Sciences (Sofia, May 15–17 2022).

Keywords: Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences, linguistics, Bulgarian studies, Slavic studies, international scholarly conference

В периода 15–17 май 2022 година в София се проведе Международната юбилейна конференция на Института за български език *Проф. Любомир Андрейчин* при Българската академия на науките. Конференцията е поредната от цикъла ежегодни научни конференции, този път тя беше посветена на 80-годишнината от създаването на Института за български език (ИБЕ). В нея участваха над 70 учени от България, Белгия, Дания, Полша, Русия, Румъния, Словения и Украйна, както и от някои международни организации. Докладите бяха разпределени в няколко секции: *Българска лексикология, лексикография, терминология и терминография, Съвременен български език, Компютърна и корпусна лингвистика, История на езика, Българска диалектология и лингвистична география, Етнолингвистика, Българска етимология, Общо и съпоставително езикознание, Българска ономастика, Приятели на Института за български език.*

Благодарение на добрите международни контакти на Института за български език, както и на подкрепата от страна на *Фонд научни изследвания* при Министерството на образованието и науката, в конференцията с пленарни доклади участваха няколко специално поканени лектори от чуждестранни университети и научни центрове, сред тях: Патрик Боровяк (Университет *Адам Мицкевич* в Познан, Полша), Николае Сараманду и Мануела Невачи (Румънска академия на науките), Петър Сотиров (Университет

Мария Кюри-Склодовска в Люблин, Полша), Христо Танев (Съвместен изследователски център, Европейска комисия), Елена Узеньова (Руска академия на науките), Антон Цимерлинг (Държавен институт за руски език А. С. Пушкин, Руска академия на науките).

В официалната и тържествена част на конференцията, която беше водена от проф. Христина Дейкова – заместник-директор на Института за български език, взеха участие: г-жа Илияна Йотова – вицепрезидент на Република България, Негово Превъзходителство проф. Мачей Шимански – посланик на Република Полша в България и член-кореспондент Евдокия Пашева – заместник-председател на Българската академия на науките. В своите приветствени слова официалните гости изразиха своето възхищение и признание за цялостната дейност на ИБЕ през изминалите 80 години и отправиха пожелания за бъдещи успехи. След като бяха връчени ежегодните награди на Института, директорът проф. Лучия Антонова-Василева откри конференцията.

В секция *Българска лексикология, лексикография, терминология и терминография* пленарен доклад представи Петър Сотиров (Университет *Мария Кюри-Склодовска* в Люблин). Докладът беше посветен на някои неизследвани досега области на българо-полската съпоставителна лексикология. Авторът подробно се спря на асиметриите в областта на архаизацията на лексиката и на колоквиализацията в двата езика. Показани бяха примери за подобни асиметрии, както и идеи за тяхното изследване. В същата секция съвместен доклад представиха Войчех Сосновски (Институт по славистика, Полска академия на науките) и Диана Благоева (ИБЕ) по темата за безеквивалентната фразеология в българско-полска перспектива. Представеното от авторите е продължение на досегашната съвместна работа в рамките на съвместни научни проекти на двата научни института, довела до ценни публикации, в това число и на лексикографски справочници, от областта на българо-полската фразеология. На актуален проблем, какъвто представлява неологията във връзка с глобалната епидемична ситуация, се спря Наталия Длугош (Университет *Адам Мицкевич* в Познан). Във фокуса на анализа бяха композитуми с компонента *ковид-* и *постковид-* в българския медиен дискурс. В своя доклад Цветелина Георгиева (ИБЕ) представи един от първите в историята на българската лексикография притекстови речници, какъвто е *Речник на малко познати думи и изрази*, публикуван в сборника *Български притчи или пословици и характерни думи* на П. Р. Славейков. Известната изследователка Емилия Пернишка (ИБЕ) поднесе на вниманието на присъстващите разсъжденията си върху темата за езика като културен код на народа и времето. В доклада си Теодора Илиева (Тракийски университет, Стара Загора)

говори за неизследваните досега аспекти на казационалното творчество в произведенията на Стоян Михайловски. От областта на терминологията доклади прочетоха Мария Попова (ИБЕ), която представи някои от особеностите на терминологичните речници, изработвани в Института за български език, от своя страна, Кристияна Симеонова (ИБЕ) се спря на интересните и важни за терминологичната наука проблеми за вариантността, дублетността и синонимията при терминологичните единици.

Заседанията в секция *Съвременен български език* откри Стоян Буров (Великотърновски университет *Св. св. Кирил и Методий*) с доклада си, посветен на бройната форма в българския език. След обстояния преглед на граматическата литература по темата, авторът по нов начин дефинира съдържанието на предметните количествени отношения и изразяването им в българския език. Във връзка с това беше предложено терминът *бройна форма* да се замени с по-адекватния, според автора, термин *форма за определено количество*. В доклада си, озаглавен *Система на диатезите в българския език*, Светла Коева (ИБЕ) говори за случаите, в които при глаголното редуване се наблюдава промяна на семантично равнище, водещо до промяна на пропозицията. В съавторски доклад Петя Бъркалова (Пловдивски университет *Паусий Хилендарски*), Красилина Колева-Костова (Пловдивски университет *Паусий Хилендарски*) и Христо Манев (Медицински университет, Пловдив) представиха резултати от работата по създаване на изследователски корпус от структурографски обработени сложни смесени изречения. С помощта на статистически методи авторите са достигнали до нова информация и до нови изводи за пропорциите в изследвания тип изречения. В доклада си на тема *За граматическия статус на композитумите от типа „който ще да е“* Красимира Алексова и Петя Осенова (Софийски университет *Св. Климент Охридски*) въз основа на богат илюстративен материал представиха наблюдения за статуса на композитумите от изследвания тип. След като бяха разгледани употребите на композитума във функцията му на неопределително местоимение и на самостоятелна предикативна единица, специално внимание беше отделено на контекстите, в които между тези две функции има конкуренция. В доклада си под заглавие *Същността на категорията лице при местоименията* Милена Видралска (Пловдивски университет *Паусий Хилендарски*) представи различни разбирания за разглежданата категория при местоименията и при глаголите, във връзка с това формулира и собственото си виждане, според което става дума за две взаимосвързани, но все пак различни граматични категории. Проблеми от областта на българската фонетика представи Христиана Кръстева (Пловдивски университет *Паусий Хилендарски*) в доклада си *Интонационни и прозодични особености на*

простото двусъставно изречение в българския език. В доклада се съдържаха някои междинни резултати от работата по научен проект, посветен на ритъма и интонацията на българското изречение. Данил Христов (Университет в Нова Горица, Словения) поднесе доклад, посветен на съвременните рефлексии на старата българска ятова гласна при глаголите в минало несвършено време. В доклада си авторът представя анализ, последван от опит за систематизиране на правилата и признаците на явлението *променливо я/е* в българския език. Теодора Рабовянова от ВТУ Св. св. Кирил и Методий представи интересен доклад, посветен на българските фразеологизми, пословици и поговорки с амбивалентна стойност, т. е. на такива комуникативни единици, които могат да съдържат положителна или отрицателна оценка в зависимост от контекста. Руслана Маргова (СУ Св. Климент Охридски, Институт Големи данни в полза на интелигентно общество) говори за същността и употребата на ренаративи в пресата и онлайн журналистиката. Авторката постави въпроса дали в журналистическите заглавия става дума за действителен ренаратив, или за перфект за констатация, а също и въпроса за разликата между двете явления. Интересна беше заключителната констатация, че разглежданата граматична категория може да се тълкува като един от езиковите маркери на фалшивите новини. В доклада си *Модификатори прилагателни имена, които се съчетават с лексемите толерантност и търпимост – съпоставително корпусно изследване* Биляна Тодорова (ЮЗУ Неофит Рилски) представи резултатите от изследването на честотата на употреба и съчетаването с различни прилагателни имена на двете лексеми. Изследването е проведено върху голяма по обем база данни, обработена с помощта на специални компютърни програми.

Работата в секция *Компютърна и корпусна лингвистика* започна с пленарния доклад на Христо Танев (Съвместен изследователски център, Европейската комисия), озаглавен *Automatic Learning of Language Resources for Detection of Conflict Events for Bulgarian*. В доклада беше представена система за извличане и автоматичен анализ на конфликтни събития от онлайн новинарски емисии. Описан беше и експеримент за прилагане на алгоритъм за извличане на терминология, специфична за военните конфликти. В секцията участваха също Светла Коева (ИБЕ) и Емил Дойчев (ПУ Паусий Хилендарски) със съавторски доклад за уеббазираната система, предназначена за създаване, редактиране, проверка и разглеждане на концептуални фреймове, известна като *Булфрейм*, Светлозара Лесева (ИБЕ) и Ивелина Стоянова (ИБЕ) с доклад, посветен на концептуалната структура на предикати за състояние в българския и в руския език, представена в

лексикално-семантичните ресурси *Уърднет* и *Фреймнет*. Група изследователи от Шуменския университет *Епископ Константин Преславски* в състав Велка Попова, Димитър Попов, Станимир Железов и Красимир Кордов представиха съвместен доклад, описващ уебазираната система за проучване на словесните асоциации LABLASS. В същата секция беше изслушан и докладът на Рени Манова (*СУ Св. Климент Охридски*), представящ система от електронно базирани упражнения за изучаване на българския език като чужд, поставящи акцент върху спецификата на комуникативната функция на езика.

В секция *История на езика* бяха представени доклади, посветени на различни етапи от развитието на българския език. Тук беше изслушан докладът на Марияна Цибранска-Костова (ИБЕ), разглеждащ проблема за човека и земята в средновековния земеделски закон. Авторката анализира група лексикални разночетения в някои тематични области според две важни писмени свидетелства от XV век за славянската рецепция на византийския Земеделски закон. Елка Мирчева (ИБЕ) се спря върху един конкретен библейски цитат и няколко термина за предмети (меховете на ковача) в старата славянска книжнина, а Пиринка Пенкова (независим изследовател, Дания) в своя доклад разгледа проблема за произхода и езика на три диалога с коментари в Хилендарския сборник. Христина Тончева (ПУ *Паусий Хилендарски*) в доклада си изнесе данни за един новооткрит в Университетската библиотека при Ягелонския университет в Краков препис на старобългарския текст, известен като *Чин на Свето Богоявление*. Явор Милтенев (ИБЕ) разгледа няколко редки думи, засвидетелствани в бележки на преписвачите на старобългарски ръкописи от X–XI в. или намиращи се в епиграфски паметници от същия период, а Людмила Карпенко (Самарски университет *Акад. Сергей П. Корольов*) в доклада си представи убедителни доказателства за старобългарската основа на славянската писмена традиция. В същата секция Ваня Мичева (Институт за български език *Проф. Любомир Андрейчин*) говори за названията за жилище и за езиковата картина в новобългарските дамаскини, Татяна Брага (ИБЕ) представи профила на женското присъствие в епохата на Средновековието според материали от женския сборник на Йосиф Брадати, а Магдалена Абаджиева (ИБЕ) поднесе интересна информация за един новооткрит ръкопис на известния книжовник и просветител отец Едуардо от Торинно от ордена на капуцините, който е работил сред българите католици през втората половина на XIX век. Петя Асенова (*СУ Св. Климент Охридски*) – известна българска изследователка в областта на балканското езикознание – посвети своето изказване на езиковите особености и значението за историята на българския език на съставеното през 1861 г. *Търлиско евангелие*. Красимира Колева (Шуменски университет *Епископ*

Константин Преславски) направи научно съобщение за непознати досега документи, свидетелстващи за диалога между двама видни български книжовници – Беньо Цонев и Христо Герчев, а Велислава Стойкова (ИБЕ) изнесе нови данни за българския език от източници, включени в първата библиография на славянското езикознание, публикувана в полското списание *Rocznik Slawistyczny*.

Работата в секция *Българска диалектология и лингвистична география* започна с пленарния доклад на учените от Института по лингвистика Йоргу Йордан – Александру Росети при Румънската академия на науките Николае Сараманду и Мануела Невачи. Техният доклад беше посветен на т. нар. *мотивационни езикови карти* и на тяхното значение за изследване на мотивацията на езиковия знак. Подобна езикова карта за румънския език авторите представиха върху примера с думи, обозначаващи растителния вид *prunus spinosa*. В следващата част от заседанието Лучия Антонова-Василева (ИБЕ) представи диалектни лексеми от българските говори в Албания и техните успоредици в славянските и в балканските езици. В доклада бяха разгледани подробно няколко названия на животни, на воднисти местности и на природни явления. Илияна Гарвалова (ИБЕ) говори за източнобългарските черти в говора на село Речане в района на Призрен (Албания). Въпросното наречие принадлежи към българските най-крайни северозападни говори, а констатираните в него източни черти според авторката са свидетелство за единството и непрекъснатостта на българския езиков континуум.

В рамките на секция *Етнолингвистика* пленарен доклад изнесе Елена Узеньова от Института по славянознание при Руската академия на науките. Докладът беше посветен на лексиката на календарните обреди като част от народната култура на ислямизирани българите, известни като *горани*. Авторката убедително показва, че въпреки историческите обстоятелства гораните са съхранили стария християнски календар, а преобладаващата част от неговата терминология има славянски произход. В тази секция с доклади участваха също: Мария Китанова (ИБЕ), която говори за наивната аксиология в народния календар на българите, Олена Войцева (Одески национален университет *Иля Мечников*, Одеса), която поднесе информация за зимната обредна терминология и символика в славянските езици, Марияна Витанова (ИБЕ), която разгледа концепта *здраве* както в традиционната, така и в съвременната българска езикова картина на света. По-нататък, Борислав Попов и Робертино Стоилов от ЮЗУ *Неофит Рилски* представиха резултатите от изследване върху названия на дъгата с мотивационни модели ‘атрибут на бога’ и ‘символ на плодородието’ в българския език, Милена Левунлиева (ЮЗУ *Неофит Рилски*) в доклада си, озаглавен *Mythology, Recategorization and Sensory Perceptions in the*

Structuring of Abstract Concepts представи един нов поглед към принципите на езикова категоризация, установени от Р. Диксън и развити и допълнени от Дж. Лейкоф. От своя страна, Марина Котова (Санктпетербургски държавен университет) представи българските съответствия на източнославянските паремиологични лингвокултурени в рамките на тематичната група *Любов. Дружба*.

В секция *Българска етимология* бяха изслушани два доклада. В първия от тях Христина Дейкова (ИБЕ) обърна внимание на някои проблеми при етимологизирането на балкански заемки в българските говори, в това число на проблема с установяване на контактния език, с намирането на точния чуждоезиков етимон и с разкриването на конкретния начин на проникване на заемките. Във втория доклад Красимира Фучеджиева (ИБЕ) говори за произхода на едно българско диалектно съществително име (*храски*). Авторката илюстрира как с помощта на семантични паралели могат да се изградят хипотези за етимологията на дадена дума с неясен или не съвсем сигурен произход.

В секция *Общо и съпоставително езикознание* пленарен доклад представи Антон Цимерлинг (Държавен институт за руски език *А. С. Пушкин*, Институт по езикознание, Руска академия на науките), озаглавен *Modals and the Ontology of States*. Авторът подложи на анализ холистични и частни предикатни онтологии, като фокусът на анализа беше насочен върху реализацията на статични предикати, които имат пространствено-времева локализация в руския и в българския език. По-подробно беше разгледана дистрибуцията на три конструкции с дативна падежна маркировка на семантичния субект. В същата секция на вниманието на слушателите бяха предложени докладите на Галина Кустова (Руска академия на науките) за семантическите и синтактичните свойства на предикативите за чувство, на Максим Стаменов (ИБЕ) за конструкциите за психически преживявания с дателна клитика, на Михаил Кондратенко (Ярославски държавен педагогически университет) за семантичните модели за обозначение на време в българските и в източнославянските говори, на Елена Иванова (Санктпетербургски държавен университет) за причастните форми в българския и в руския език като депиктиви, на Йовка Тишева (СУ *Св. Климент Охридски*) за адюнктите към глаголи за емоционално състояние, на Александър Летучий (НИИ *Висше училище по икономика*, Русия) и Марина Джонова (СУ *Св. Климент Охридски*) за дателното допълнение или предложната фраза при предикативите в руския и в българския език, на Христина Кукова (ИБЕ) и Мария Овсянникова (Институт за лингвистични изследвания, Санкт Петербург), съдържащ съпоставителен анализ на глаголите *виждам-видя* и *видеть-увидеть*, и на Валентина Стефанова (ИБЕ), представящ опит за класификация на

предикативите за състояние. В същата секция бяха изслушани и докладите на Наталия Кондратенко (Одески национален университет *Иля Мечников*), посветен на лингво-прагматиката на новогодишното обръщение като ритуален жанр на политическия дискурс в славянските езици, съавторският доклад на Антоанета Джельова и Мария Атанасова от ПУ *Паусий Хилендарски* за функциите на старобългарското местоимение *тъ* в глаголна група и неговите съответствия в староанглийския език, докладът на Симеон Стефанов (ИБЕ) за някои от особеностите на консонантизма на едно хърватско житие на света Екатерина, също така докладът на Юлия Мазуркевич-Сулковска от Лодзкия университет, в който беше представен семантико-синтактичен анализ на български, полски и руски глаголи от типа *verba cogitandi* и *verba sentiendi*.

В секция *Българска ономастика* Патрик Боровяк от Университета *Адам Мицкевич* в Познан представи пленарен доклад, посветен на съвременния езиков пейзаж на град София. Ученият представи новаторска концепция за изследването на лингвистичния и графичния материал, свързана с дизайна и с човешките сетива и базирана върху постиженията на научното направление *обръщане към предметите*. В по-нататъшната част от заседанието Анна Чолева-Димитрова, Надежда Данчева и Мая Влахова-Ангелова (ИБЕ) представиха колективен доклад, в който бяха изложени наблюдения върху структурните модели по отношение на ойконимите, съдържащи се в *Българския топонимичен речник*. В отделен доклад Надежда Данчева разгледа някои ландшафтни термини за назоваване на водни обекти в микротопоними от Западна България, а Георги Митринов (ИБЕ) представи част от свързаната с християнството терминология, съдържаща се в антропонимията и ойконимията на историческата кааза Неврокоп от средата на XVI век.

В рамките на конференцията беше предвидена отделна секция под название *Приятели на Института за български език*, в която бяха изслушани изказванията на представители на институции, с които ИБЕ поддържа добро дългогодишно сътрудничество. Тук взе думата Валерия Николова (Български преводачески отдел, Генерален секретариат на Съвета на Европейския съюз, Брюксел), която говори за някои проблеми в практиката на превода на български език на документите на Европейския съюз, както и Николай Кънчев (Национално издателство за образование и наука *Аз-буки*), който подчерта ролята на професионалната издателска работа за видимостта и разпознаваемостта на научните резултати.

Заседанията в отделните секции бяха съпътствани от оживени дискусии, по време

на които се чуха много конструктивни коментари, допълнения и въпроси. Цялата конференция премина в изключително приятна научна атмосфера и свидетелстваше за отлична организация. Пълната програма, както и текстовете на докладите, които след преминаване на процеса на рецензиране и редактиране бяха публикувани още в първия ден от конференцията, са достъпни на официалната ѝ уебстраница (<https://ibl.bas.bg/confibl2022/>).

PETAR SOTIROV (ПЕТЪР СОТИРОВ, PETAR SOTIROW), DR HAB., PROF. UMCS
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
 <https://orcid.org/0000-0003-4082-4592>

NOTES ON THE AUTHORS | NOTY O AUTORACH

ANNA BEDNARCZYK, PROF. DR HAB.

University of Lodz

anna.bednarczyk@uni.lodz.pl | <https://orcid.org/0000-0003-2761-8647>

VELISLAVA DONEVA (ВЕЛИСЛАВА ДОНЕВА), ASSOC. PROF. PHD

Angel Kanchev University of Ruse

doneva_v@uni-ruse.bg | <https://orcid.org/0000-0003-4127-5847>

AGNIESZKA GORAL, PHD

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

agnieszka.goral@mail.umcs.pl | <https://orcid.org/0000-0003-1622-970X>

ELENA KANEVSKA-NIKOLOVA (ЕЛЕНА КАНЕВСКА-НИКОЛОВА), PROF. DSC

Paisii Hilendarski University of Plovdiv – Branch Smolyan

elenakanik@uni-plovdiv.bg | <https://orcid.org/0000-0001-5899-654X>

JADWIGA KOZŁOWSKA-DODA, DR HAB., PROF. UMCS

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

jadwiga.kozłowska-doda@mail.umcs.pl | <https://orcid.org/0000-0001-7567-178X>

PIOTR KRĘZEL, PHD

University of Lodz

piotr.krezel@uni.lodz.pl | <https://orcid.org/0000-0001-6427-0286>

TOMASZ KWOKA, PHD

Jagiellonian University in Krakow

tomasz.kwoka@uj.edu.pl | <https://orcid.org/0000-0003-1222-6472>

YORDAN LYUTSKANOV (ЙОРДАН ЛЮЦКАНОВ, JORDAN LJUCKANOV, IORDAN LIUTSKANOV), ASSOC. PROF. PHD

Institute for Literature of the Bulgarian Academy of Sciences

yljuckanov@ilit.bas.bg | <https://orcid.org/0000-0002-6363-1585>

HANNA MELNYK (ГАННА МЕЛЬНИК), PHD STUDENT

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

hanna.melnyk@umcs.pl | <https://orcid.org/0000-0003-0940-7192>

LYUDMILA MINDOVA (ЛЮДМИЛА МИНДОВА), ASSOC. PROF. PHD

Institute of Balkan Studies and Center of Thracology of the Bulgarian Academy of Sciences

lmindova@balkanstudies.bg | <https://orcid.org/0000-0002-7914-3076>

PIOTR MIROCHA, PHD

Jagiellonian University in Krakow

piotr.mirocha@uj.edu.pl | <https://orcid.org/0000-0002-5752-5890>

JOANNA MLECZKO, DR HAB., PROF. UŚ

University of Silesia in Katowice

joanna.mleczko@us.edu.pl | <https://orcid.org/0000-0003-4786-1759>

JAN MORAWICKI (IAN MORAVITSKII, YAN MORAVITSKIY, ЯН МОРАВИЦКИЙ), PHD STUDENT

University of Lodz

jan.morawicki@uni.lodz.pl | <https://orcid.org/0000-0002-5269-2569>

YAUHEN PANKOU (EUGENIUSZ PAŃKOW), ASSOC. PROF. PHD

University of Lodz

yauhen.pankou@filologia.uni.lodz.pl | <https://orcid.org/0000-0003-0114-296X>

PETAR SOTIROV (ПЕТЪР СОТИРОВ, PETAR SOTIROW), DR HAB., PROF. UMCS

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

petar.sotirow@mail.umcs.pl | <https://orcid.org/0000-0003-4082-4592>

WOJCIECH STELMACH, PHD STUDENT

Adam Mickiewicz University in Poznan

ws45802@amu.edu.pl | <https://orcid.org/0000-0003-4841-140X>

SEBASTIAN SURENDRA, PHD

Independent researcher

s.surendra@wp.pl

PIOTR ZŁOTKOWSKI, DR HAB.

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

piotr.zlotkowski@mail.umcs.pl | <https://orcid.org/0000-0001-5777-2114>

